

Nr 13

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från erläggande av viss investeringsavgift.

(1:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 116 av herr *Gustaf Elofsson m. fl.* och II: 134 av herr *Nilsson i Bästekille m. fl.* har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att Kristianstadfrukt ekonomisk förening befrias från erläggande av investerings-skatt med 98 400 kronor».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 116.

Såsom ett led i statsmakternas investeringsbegränsande åtgärder har avgift uttagits för vissa under åren 1952 och 1953 samt under åren 1955, 1956 och 1957 gjorda investeringar i jordbruk och rörelse, främst investeringar i byggnader och inventarier. Genom förordningen den 14 december 1951 (nr 794) uttogs sålunda investeringsavgift för under åren 1952 och 1953 verkställda investeringar. För investeringar under år 1954 uttogs i princip inte investeringsavgift. Endast i vissa undantagsfall, nämligen vid omläggning av räkenskapsår under åren 1952 och 1953, kunde avgift ifrågakomma för investeringar under år 1954. Genom förordningen den 11 februari 1955 (nr 19) och förordningen den 16 december 1955 (nr 695) föreskrevs motsvarande avgift (allmän investeringsavgift) för investeringar under åren 1955 och 1956. Vid höstsessionen av 1956 års riksdag beslöts på grundval av propositionen nr 188 och bevillningsutskottets betänkande nr 57, att dylik avgift jämväl skulle uttagas för investeringar under år 1957. Förordning i ämnet utfärdades den 23 november 1956 (nr 554).

I förenämnda proposition lämnade departementschefen en redogörelse för det ekonomiska läget vid nämnda tidpunkt. Därvid konstaterades, att vår samhällsekonomi präglades av bättre balans än tidigare. Syftet med den restriktiva ekonomiska politik, som förts under år 1956, hade alltså nåtts. Detta innebar enligt departementschefens uppfattning dock inte att denna politik kunde undvaras. Den internationella högkonjunkturen kunde i stort sett väntas bestå och riskerna för prisstegringsimpulser utifrån ökas, i den mån den utrikespolitiska spänningen skärptes. Inte heller utvecklingen inom landet var fri från risker. Det kunde därför inte ifrågakomma att mjuka

upp den ekonomiska politiken, utan denna måste fortsätta med i huvudsak oförändrad grad av restriktivitet. Departementschefen fann i enlighet härmed, att den allmänna investeringsavgiften inte kunde undvaras i dåvarande läge. Därest man ville bevara möjligheten att på grund av ändringar i det ekonomiska läget under år 1957 vidta jämkningar i den ekonomiska politiken, borde man enligt departementschefens uppfattning låta sådana jämkningar avse penningpolitiken.

I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 57 anslöt sig bevillningsutskottet till den bedömning av det ekonomiska läget som redovisats i nyssnämnda proposition. Utskottet uttalade bl. a., att hur önskvärda näringslivets investeringar i och för sig än var, så måste dessa hålla sig inom ramen för tillgängliga resurser. Även från näringslivets egen synpunkt måste ett upprätthållande av den samhällsekonomiska balansen vara ett förstahandsintresse. Utskottet delade sålunda departementschefens uppfattning att den ekonomiska politiken måste fortsätta med oförändrad grad av restriktivitet och tillstyrkte i enlighet härmed att allmän investeringsavgift skulle uttas även under år 1957.

Avsikten med bestämmelserna om investeringsavgift har varit, att investeringar med svag eller osäker räntabilitet inte skall komma till stånd eller i allt fall uppskjutas samt att investeringar, som trots en investeringsavgift ter sig räntabla, ävensom ersättningsanskaffningar och reparationer i viss omfattning skall få anstå i avvaktan på att den tillfälliga kostnadsfördyring, som investeringsavgiften innebär, skall upphöra. Bestämmelserna har givits en generell innebörd och drabbar i princip samtliga jordbrukare och rörelseidkare lika. För att inte minska effekten av investeringsavgiften har stor återhållsamhet iakttagits, då det gällt att medge undantag från avgiftsplikten.

Enligt förordningen om investeringsavgift för år 1957 föreligger avgiftsplikt jämlikt 1 § för fysisk eller juridisk person, som under det beskattningsår för vilket taxering till statlig inkomstskatt äger rum i första instans år 1958 verkställt investering av i förordningen angivet slag inom någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse och som icke är frikallad från skyldighet att erlägga sådan skatt för inkomst av samma förvärvskälla. Från avgiftsskyldighet frikallas bl. a. vissa statliga företag samt aktiebolag och ekonomiska föreningar, däri kommun äger mer än nio tiondelar av aktie- eller andelskapitalet under förutsättning att bolaget eller föreningen icke bedriver byggnadsverksamhet. Genom särskilda bestämmelser har tillsetts att bostadsbyggandet inte träffas av investeringsavgift. Ytterligare undantag från avgiftsplikten stadgas i 5 §, som bl. a. avser investeringar, för vilka statligt bidrag, statligt lån eller statlig lånegaranti erhållits, samt ersättningsanskaffning i anledning av brand och därmed jämförliga händelser. Investeringar i bussar i yrkesmässig trafik samt i handels- och fiskefartyg med bruttodräktighet av högst 300 ton och

i andra för fiske avsedda inventarier är likaledes fritagna från 1957 års investeringsavgift. Sådan avgift utgår inte heller för rullande järnvägsmateriel, som inte uteslutande är avsedd för godsbefordran. Därjämte är motorfordon, som omfattas av förordningen angående omsättningsskatt å motorfordon, undantagna från avgiftsplikt.

Vilka investeringar som är avgiftspliktiga anges i 2—4 §§.

Inom förvärvskällan jordbruksfastighet omfattar avgiftsplikten i huvudsak ny-, till- eller ombyggnad av ekonomibyggnader, vissa kostnader för reparation och underhåll av ekonomibyggnader, nyuppsättning och ersättningsanskaffning av maskiner och andra döda inventarier samt förbättringsarbeten å sådana inventarier. Från avgiftsplikt undantas förvärv av tillgång i samband med övertagande av jordbruk, nyuppsättning under samma år som jordbruk övertagits samt liknande förvärv.

Beträffande rörelseidkare är i stort sett samma investeringar avgiftspliktiga. Därjämte utgår avgift vid förvärv av byggnad, grundförbättring å fastighet samt exploateringsarbeten avseende gruvor och liknande. Avgiftsplikten vid investeringar i annan fastighet kompletterar avgiftsplikten för rörelseidkare i sådana fall då intressegemenskap föreligger mellan en rörelseidkare och den som gjort investeringen.

I 6 § anges när en investering skall anses vara utförd. För jordbrukare, som deklarerar efter den s. k. kontantprincipen, anses en investering ha skett, då utgiften betalats eller omkostnaden ägt rum. Beträffande rörelseidkare samt jordbrukare, vilkas inkomster beräknas efter bokföringsmässiga grunder, anses avgiftspliktig investering föreligga då kostnaden för investeringen enligt allmänt vedertagen köpmannased bort i räkenskaperna upptas såsom omkostnad eller på konto för färdigställda eller levererade tillgångar.

Av 7, 8 och 10 §§ framgår, att investeringsavgift utgår med 12 procent av sammanlagda kostnaden för avgiftspliktiga investeringar, sedan därifrån dragits ett avgiftsfritt bottenbelopp av 30 000 kronor. Investeringsavgiften utgör sådan speciell skatt, för vilken avdrag får njutas vid inkomsttaxeringen. Om avdraget helt eller delvis inte kunnat utnyttjas vid inkomsttaxeringen och den avgiftsskyldige företer tillfredsställande utredning här- om får han tillgodoräkna sig det resterande avdraget senast vid 1962 års taxering.

Taxering till investeringsavgift för år 1957 sker enligt 11—21 §§ efter särskild deklaration i samband med 1958 års inkomsttaxering och i huvudsak efter de för inkomsttaxeringen gällande reglerna.

I propositionen nr 59 till 1957 års riksdag föreslogs bl. a., att vissa under år 1957 verkställda och av civilförsvars- eller beredskapsändamål betingade investeringar i oljecisterner och skyddsrum skulle undantas från avgiftsplikt. Propositionsförslaget tillstyrktes av bevillningsutskottet i dess av riksdagen godkända betänkande nr 26. I samma betänkande behandlade utskot-

tet jämväl andra motionsvis framförda förslag om undantag från avgiftsplikt och om möjlighet att efter dispens meddela befrielse från investeringsavgift. Med anledning därav anförde utskottet bl. a. följande.

Utskottet är väl medvetet om angelägenheten av rationaliseringsåtgärder och att det kan vara ett samhällligt intresse att inte försvåra vissa slag av investeringar. Utskottet anser sig emellertid ånyo böra framhålla vikten av att bestämmelserna är så generellt utformade, att man framtvingar en ingående prövning ur ekonomisk synpunkt av ifrågasatta investeringar. Endast därigenom åstadkommer man, att mindre räntabla investeringar skjuts på framtiden. Med all säkerhet skulle lika goda skäl som de ifrågavarande motionärer anfört kunna åberopas för andra undantagsbestämmelser av lika eller större angelägenhetsgrad. Om lagstiftningen genom vidsträckta undantagsbestämmelser endast ges en begränsad räckvidd uppnås av naturliga skäl inte den därmed avsedda investeringsbegränsande effekten och bestämmelserna blir därjämte komplicerade och svårtillämpliga.

De ovan anförda synpunkterna är enligt utskottets mening även avgörande för ställningstagandet till det i motionen II: 501 framförda yrkandet om möjlighet för Kungl. Maj:t att efter dispens meddela befrielse från skyldighet att erlägga investeringsavgift eller förordna om restitution av sådan avgift. Härtill kommer att invändningar av såväl principiell som praktisk natur kan riktas mot ett dispensinstitut. Utskottet avstyrker därför nämnda motion.

Av innehållet i *de förevarande motionerna* må här återgivas följande.

Motionärerna anför bl. a., att när investeringsavgiften infördes uttalades, att denna avgift skulle vara av tillfällig art och upphöra med 1956 års utgång. Föreningen trodde på dessa uttalanden och satte i gång byggandet av sitt lagerhus med tanke på att investeringsavgift ej skulle utgå för år 1957. Då nu så ändå blev fallet, kom föreningen i en svår ekonomisk ställning. Byggnadskostnaden överstiger två miljoner kronor, och föreningen har erhållit en statlig lånegaranti å 1 150 000 kronor. Å sistnämnda belopp utgår ingen investeringsavgift. Föreningen har själv anskaffat resten av byggnadskostnaden, vilken summa utgör 820 000 kronor. Med de svåra förhållanden, som var rådande på fruktmarknaden 1957, och den stora förlust, som föreningen fick vidkännas nämnda år, är det ruinerande för föreningen att ytterligare belastas med ca 100 000 kronor i investeringsavgift.

Utskottet

Kristianstadsfrukt, ekonomisk förening, bildades i februari 1955. Följande år påbörjade föreningen uppförandet av ett fruktlagerhus i Kristianstad, som blev färdigt år 1957. Kostnaderna för anläggningen, för vilken föreningen erhöll statlig lånegaranti å 1 150 000 kronor och statsbidrag å 50 000 kronor, uppgick till 2 050 000 kronor.

I de förevarande motionerna har hemställts, att riksdagen måtte medge föreningen befrielse från erläggande av investeringsavgift för år 1957 med 98 400 kronor. Till stöd för yrkandet har bl. a. anförts att föreningen, när

byggnadsarbetet igångsattes, inte ansåg sig ha anledning att räkna med att investeringsavgift skulle utgå för år 1957. Nämda år fick föreningen vidkännas stora förluster på grund av de svåra förhållandena på fruktmarknaden och den ytterligare belastning, som investeringsavgiften medför, skulle enligt motionärernas mening bli ruinerande för föreningen.

Beslut att den allmänna investeringsavgift, som utgått för investeringar under åren 1955 och 1956, också skulle uttas för år 1957 fattades av 1956 års riksdag under höstsessionen på grundval av en den 19 oktober 1956 dagtecknad proposition, nr 188. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 57 anslöt sig bevillningsutskottet till den bedömning av det ekonomiska läget, som redovisats i nyssnämnda proposition.

Som av den ovan lämnade redogörelsen framgår har stor restriktivitet iakttagits vid medgivandet av undantag från skyldigheten att erlagga investeringsavgift. Någon bestämmelse om rätt att efter dispens erhålla befrielse från eller restitution av avgiften finns inte intagen i förordningen. I anledning av propositionsförslaget om investeringsavgift för år 1955 väcktes ett flertal motioner med yrkande, att Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämde, skulle bemyndigas att medge dispens i vissa fall från tillämpningen av bestämmelserna. 1955 års bevillningsutskott uttalade med anledning därav i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 5, att dispens från generell utformade bestämmelser i viss mån innebar ett överflyttande av beskattningsrätten på den dispensprövande myndigheten. Med hänsyn härtill borde en dispensregel tillgripas endast i mycket tvingande fall. Det låg i sakens natur att direktiven för dispensprövningen blott kunde allmänt utformas. Därigenom förlorade lagstiftningen i exakthet och den enskilde visste inte längre vad han hade att rätta sig efter. Erfarenheten från tidigare dispensanordningar visade, att den enskilde ofta hade en påtaglig benägenhet att bedöma just sitt fall som ett sådant, då dispens borde meddelas. Antalet dispensansökningar måste därför förutsättas bli mycket stort. Utskottet avstyrkte därför de motionsvis framställda yrkandena om införandet av en möjlighet till dispens. Ett liknande motionsyrkande framställdes även beträffande 1957 års investeringsavgift. På hemställan av sistnämnda års bevillningsutskott i dess av riksdagen godkända betänkande nr 26 avslogs även detta yrkande.

I detta sammanhang torde böra uppmärksammas att Föreningen Kristianstadsfrukt hos Kungl. Maj:t anhållit om befrielse från erläggande av investeringsavgift för år 1957. Genom beslut den 22 februari 1957 fann emellertid Kungl. Maj:t ansökningen icke föranleda någon åtgärd.

Utskottet är för sin del medvetet om att det kan vara angeläget, att vissa ur samhällssynpunkt i och för sig önskvärda investeringar kommer till stånd och inte onödigt fördyras. Det relativt stora statliga stöd, som föreningen kommit i åtnjutande av, ger också belägg för att de gjorda investeringarna ansetts vara påkallade ur näringspolitisk synpunkt. Med hänsyn till den restriktiva ståndpunkt, som från statsmaktens sida intagits till i olika sam-

manhang framförda krav på lättnader i avgiftsplikten, finner utskottet det emellertid olämpligt att man genom att i efterhand medge undantag från bestämmelserna åstadkommer en ursprungligen icke avsedd begränsning av lagstiftningen. Ett bifall till motionerna kan antagas komma att föranleda ett stort antal framställningar om avgiftsbefrielse eller om restitution av erlagd investeringsavgift från andra avgiftspliktiga i samma eller liknande situation som den ifrågavarande föreningen, vilket är ägnat att inge allvarliga betänkligheter ur såväl principiella som praktiska synpunkter. Utskottet anser sig därför inte kunna tillstyrka det i motionerna framförda yrkandet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: 116 av herr Gustaf Elofsson m. fl. och II: 134 av herr Nilsson i Bästekille m. fl. om befrielse för Föreningen Kristianstadsfrukt från erläggande av viss investeringsavgift icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 februari 1958

På bevillningsutskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Sjödahl, Hagberg, Eriksson, Spetz, Gustaf Elofsson, Erik Jansson, Bengtson, Möller, Oscar Carlsson och Kronstrand; samt

från a n d r a kammaren: herrar Sundström, Allard, Gustafson i Göteborg, Kärrlander, Nilsson i Bästekille, Jansson i Aspeboda, fru Holmqvist, herrar Forsberg, Stenberg och Rydén.

Reservation

av herrar *Gustaf Elofsson* och *Nilsson* i Bästekille.